

ÇANKIRI-ÇORUM HAVZASI'NDAKİ YENİ EOSEN-OLİGOSEN FOSİL BULGULARI VE BUNLARIN HAVZA STRATİGRAFİSİNDEKİ ÖNEMİ

Neşe Oyal^a, Müjde Gürsoy^a, İbrahim K. Ertekin^a, Levent Karadenizli^b,
Sevilay Sürekçi^a

^aMTA Genel Müdürlüğü, Tabiat Tarihi Müzesi Paleontoloji Birimi Üniversiteler mh.
Dumlupınar Blv. No:139 06800 Çankaya, Ankara

^bMTA Genel Müdürlüğü, Jeoloji Etüdüleri Dairesi, Üniversiteler mh. Dumlupınar Blv. No:139
06800 Çankaya, Ankara
(neseoyal@hotmail.com)

ÖZ

2015 yılında MTA Tabiat Tarihi Müzesi bünyesinde gerçekleştirilen “Türkiye'nin Oligosen Stratigrafisi ve Paleocoğrafyası” projesi kapsamında Kırıkkale, Çankırı ve Çorum çevresinde prospeksiyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar esnasında Kırıkkale (Kavak), Çankırı (Kemalli), Çorum (Kavşut, Bağdatlı, Çadırhöyük, Sarıkaya, Tirkeş, Karaçay, Dodurga) lokalitelerinde stratigrafik kesit ölçümleri yapılmıştır. Eosen ve Oligosen yaşlı seviyelerden dev gergedan (*Paraceratherium*)'a ait omurgalı örnekler, balık fosilleri, gastropoda, bivalvia sınıfına ait omurgasız örnekler tespit edilmiştir.

Orta Anadolu'nun önemli havzalarından biri olan Çankırı-Çorum Havzası'nda ofiyolitik temel üzerinde Paleosen'den Pliyosen'e kadar kesintisiz tortul birikimine sahip bir istif bulunmaktadır. Bu istifte Geç Eosen'e kadar denizel, sonrasında denizin çekilmesiyle karasal fasiyesler gelişmiştir.

Bölgede çalışılan formasyonlardan Orta Eosen yaşlı Kocaçay Formasyonu'ndan Gastropoda sınıfına ait *Campanile leymeriei* (d' Archiac, 1822), *Trochus (Tectus) aulacophorus* (Cossmann & Pissarro, 1903), *Velates perversus* (Gmelin, 1791), *Odostomia lignitarum* (Deshayes, 1861), *Syrnola conulus* (Cossmann, 1888), *Cepatia cepacea* (Lamarck 1804), *Graphis eocenica* (de Boury, 1887), *Terebellum (Seraphs) sopitum* (Solander in Brander, 1766), *Opalia* sp. ve Bivalvia sınıfına ait *Pycnodonte (Gigantostrea) gigantea* (Solender, 1766), *Spondylus eocenus* (Leymerie, 1878), *Venericardia* sp., *Chlamys* sp., olmak üzere toplam 13 türün tanımlaması yapılmıştır. Ortamın sığ denizel, organik karbonat -kırıntılı kıyı fasiyesi özellikleri gösterdiği tespit edilmiştir.

Oligosen yaşlı karasal Kızılırmak Formasyonu'nda gelmiş geçmiş en büyük kara memelisi olan *Paraceratherium*'a ait omur kemikleri, kaburga kemikleri, kürek kemiği, pazu kemiği, radius (ön kol kemiği), bilek kemikleri, ayak kemikleri, femur (uyluk kemiği), tıbya (kaval kemiği), fibula (iğne) kemiği, topuk kemiği, parmak kemiği vb. örnekler bulunmuştur. Örnekler yeni bir dev gergedan türünü (*Paraceratherium* sp.nov.) işaret etmektedir. Çorum Dodurga'da özel bir kömür işletmesinde yapılan prospeksiyon çalışmalarında ise Eosen yaşlı balık fosilleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eosen, Oligosen, Gastropoda, Bivalvia, Dev Gergedan, Çankırı-Çorum Havzası

NEW EOCENE-OLIGOCENE FOSSIL DISCOVERIES FROM ÇANKIRI-ÇORUM BASIN AND THEIR SIGNIFICANCE IN THE BASIN STRATIGRAPHY

**Neşe Oyal^a, Müjde Gürsoy^a, İbrahim K. Ertekin^a, Levent Karadenizli^b,
Sevilay Sürekçi^a**

^aMTA General Directorate of Mineral Research and Exploration, Natural History Museum
Üniversiteler mh. Dumlupınar blv. No:139 06800 Çankaya, Ankara

^bMTA General Directorate of Mineral Research and Exploration, Department of Geological
Research, Üniversiteler mh. Dumlupınar blv. No:139 06800 Çankaya, Ankara

(neseoyal@hotmail.com)

ABSTRACT

In 2015, some geological investigations have been done around Kırıkkale, Çankırı and Çorum in the scope of the project "The Oligocene Stratigraphy and Paleogeography of Turkey" carried out by the MTA Natural History Museum. During the investigations some stratigraphic sections were measured at the localities Kırıkkale (Kavak), Çankırı (Kemalli) and Çorum (Kavşut-Bağdathı-Çadırhöyük-Sarıkaya-Tirkeş-Karaçay-Dodurga) and many giant rhinoceros (*Paraceratherium*) fossils, some fish fossils, gastropod and bivalve fossils were gathered along the Eocene-Oligocene intervals.

A sequence with an uninterrupted sediment accumulation from Paleocene to Pliocene is present on the ophiolitic basement in Çankırı-Çorum basin, which is one of the important basins in Central Anatolia. In this sequence, marine facies has developed until Late Eocene and continental facies predominates after the regression of the ocean.

A total number of 13 species as *Campanile leymeriei* (d'Archiac, 1822), *Trochus* (*Tectus*) *aulacophorus* (Cossmann & Pissarro, 1903), *Velates perversus* (Gmelin, 1791), *Odostomia lignitarum* (Deshayes, 1861), *Syrnola conulus* (Cossmann, 1888), *Cepatia cepacea* (Lamarck 1804), *Graphis eocenica* (de Boury, 1887), *Terebellum* (*Seraphs*) *sopitum* (Solander in Brander, 1766), *Opalia* sp. in the class *Gastropoda* and *Pycnodonte* (*Gigantostrea*) *gigantica* (Solander, 1766), *Spondylus eocenus* (Leymerie, 1878), *Venericardia* sp., *Chlamys* sp. in the class *Bivalvia* are described from the Middle Eocene Kocaçay Formation. Environment was defined as shallow marine and carbonate organo-detrital shore facies.

Vertebrates, rib bones, scapula, humerus, radius specimens, carpals, metacarpals, femur, tibia, fibula, calcaneus, phalanx specimens of *Paraceratherium*, which is the largest land mammal that ever existed, were gathered from the late Oligocene Kızılırmak Formation. All these specimens belong to a new giant rhinoceros specimen (*Paraceratherium* sp.nov.). During the geological investigations Eocene aged fish fossils were also found from a coal mine in Çorum, Dodurga.

Keywords: Eocene, Oligocene, *Gastropoda*, *Bivalvia*, Giant Rhinoceros, Çankırı-Çorum Basin